

Identificació del "Mestre de Sant Francesc" i altres documents per a la història de l'art mallorquí (1495-1524)

MARIA BARCELÓ CRESPI
GABRIEL LLOMPART MORAGUES

La novetat més interessant d'aquesta ensalada documental que presentam —deu documents entorn del 1500— recollida i trempada a l'estil del recordat col·laborador del BSAL Joan Muntaner i Bujosa, és la identificació definitiva del vell mestre anònim batiat per Post com el "mestre de Sant Francesc".

Ha succeït allò que es podia preveure. Quan s'ha començat a garbellar la documentació d'arxiu al voltant del Centenari del Descobriment, un notari poc explorat, Arnau Carbonell, ens ha lliurat el nom del mestre Joan Desí. D'aquesta manera queden localitzats els dos "pintadors" més importants de principis del 1500 a Mallorca: el taller de Pere Terrencs i el taller de Joan Desí.

Pere Terrencs ha resultat ésser el vertader nom de l'autor de les obres que Post volgué atribuir a Martí Torner. Josep Estelrich ho ha confirmat al trobar els albarans de la taula de Sant Jeroni del convent de Santa Elisabet (1504-1512)¹. Ara un dels firmants d'aquests apunts, Maria Barceló ha trobat el segon contracte per a la confecció del retaule del gremi de gerrers dedicat a la Trinitat i que també confirma les darreres suposicions fetes sobre la persona del "mestre de Sant Francesc"².

Joan Desí havia signat un primer contracte amb els sobreposats del gremi l'any 1500. Llavors havien tractat a la menuda la forma i condicions de confecció del retaule gremial que volien per a la seva capella del convent del Sant Esperit, servit pels frares trinitaris. Dit contracte és esmentat en les dades que publicam. Ara bé, el protocol del notari Gabriel Valls manca en el fons de l'Arxiu del Regne de Mallorca (i també a l'Arxiu Capitular) de manera que ja es pot donar per perdut.

¹ ESTELRICH COSTA, Josep: *El retaule de Sant Jeroni de Pere Terrencs*. A "B.S.A.L." 45 (1989). Pp. 397-401.

² LLOMPART, Gabriel: *La pintura medieval mallorquina*. Vol. 1. Palma, 1977. Pp. 93-96.

El retaule en qüestió ens era substancialment conegut per un gravat del segle XVIII publicat a Anvers i posseïm la majoria de les peces que l'integraven les quals es troben en la diàspora, fora de l'antic convent dels trinitaris, escampades per Mallorca i Catalunya. Un dels firmants de la present nota el va descriure fil per randa l'any 1978, després d'esser conegut i tractat per l'americà Post i pels catalans Gudiol i Ainaud³. Vaig fer l'autopsia dels fragments menys coneguts, comprats a principis de segle per l'antiquari Massot d'Argentona, i per suposat dels més coneguts de la col·lecció Marès, avui ja passats al Museu de Montjuic de Barcelona. La gràcia del retaule estava en què portava la més vella iconografia conservada de Ramon Llull.

I la desgràcia?... La desgràcia estava en què era una peça poc perfilada i acabada. La raó la trobam ara en el preu que per ella es pagà. Un retaule de 60 lliures no pot ésser tan perfecte com un retauló del mateix preu. La quantitat de 60 lliures per un retaule d'església és francament migrada encara que pel que veim que gastaven en aquell temps altres gremis en obres similars no és cap excepció. Es veu que hi havia pocs diners a l'abast en els estaments laborals en temps de Ferran el Catòlic.

El contracte ens permet fer alguna altra reflexió. Hi ha hagut qui, quan va sortir *La pintura medieval mallorquina* i es varen atribuir en bloc tantes obres als dos mestres privilegiats del primer Cinc-Cents, en Pere Terrencs i en Joan Desí, va posar el crit en el cel. I què volien que es fes?. Si vàrem haver de tirar per la via d'enmig respecte d'aquests dos tallers principals procedint amb mètode i prudència, darrera els que ens precedien, per deixar el camí obert i no vàrem voler fer una classificació teòrica i estilísticament esplèndida però existencialment subjectiva i probablement inexistent. La Història de l'Art, com a tota Història, la fan els monuments i els documents. I allà on n'hi pot haver que els cerquin però que no els pressuposin ni els inventin.

Sobretot ara tenim un parell de noms per poder anar destriant autories dins el taller d'En Desí perquè el que és ell encara que figuri en el contracte ni tan sols compareix a la signatura. Darrere ell venen altres noms coneguts –però menys– i que havien d'intervenir a la Trinitat dels gerrers: Gonzalbo Rodríguez de Montealegre i Joan Català. Ambdós foren membres de la Confraria dels pintors de Nostra Dona de la Clastra (1512), on van un darrere l'altre i Gonzalbo de Montealegre el 1514 era sobreposat o rector. Aquest pintor castellà treballà a Mallorca, pel que sabem fins ara, entre 1503 i 1515⁴. En canvi, a Joan Català, de moment el tenim fixat entre 1499 i 1512⁵. Tant un com l'altre sols compareixen com a testimonis en documents contractuals

³ LLOMPART, Gabriel: *La pintura medieval mallorquina*. Vol. 1. Palma, 1977, pp. 96-98, i Vol. 3 Palma, 1978, pp. 181-184 (número 158 del catàleg).

⁴ LLOMPART, Gabriel: *La pintura medieval mallorquina*. Vol. 4. Palma. 1980. Índices. Pg. 276.

⁵ LLOMPART, Gabriel: Op. cit. Índices. Pg. 274.

o actuen de compradors de materials o adoben desperfectes a obres menors d'església. S'imposa de bell nou esperar i ésser prudents.

Un altre contracte ens dóna novament l'autoria d'una peça perduda com és el retaule de Nostra Dona de la Capella de Sant Honorat, al Puig de Randa. Els jurats de la vila d'Algaida el comprometen per la quantitat de 50 lliures al temps que esperen veure'l acabat per la festa de l'Assumpta de l'any 1506. El pintor encarregat és Pere Terrencs que acabam d'esmentar⁶. El tema a desenrotllar és la Mare de Déu i els set Goigs, segons precisa el contracte, ben poc explícit perquè es remet pels detalls a una mostra proposada pel pintor i que el notari no va arxivar, com sempre.

Dos documents, el III i el V, tracten de la figura del brodador Miquel Des⁷. Un d'ells el V, datat el 17 de novembre del 1507, el presenta llogant una botiga propietat de la confraria dels sastres i situada en el carrer dels Pintors, davant del convent de Sant Domingo, per l'espai de nou anys i la quantitat de quatre lliures anyals. L'altre document, el III, correspon a l'encàrrec dels frisos necessaris per decorar una casulla per al servei de la Seu de Mallorca i pel preu de 100 lliures. El tracte es signa el dia 8 de gener de 1506. L'escrit porta el nom d'alguns eclesiàstics ben coneguts a la Història local, com són el canonge Arnau de Santacília i el domer Gabriel Vaquer, el més famós rector que ha tengut mai la col·legiata de Santa Maria de Lluc.

Els documents números VII, VIII i IX corresponen a encàrrecs d'argenteria sacra per al convent de la Mercè de la Ciutat de Mallorca. Pels dos primers ens enteram de l'obra d'una creu processional dels orfegres Ramon Solvi i Bartomeu Oller⁸, del pes de deu marcs de plata i preu de 32 lliures per compte de la comunitat local en el decurs de l'any 1511. Es cobra en espècies, concretament en acres d'oli d'oliva. El tercer document, el número IX, ens assabenta de què la Confraria del Sagrat Cos de Jesucrist, establerta en l'esmentada església, encarrega una custòdia de plata daurada de pes de 10 marcs per un preu similar a l'encàrrec anterior: 32 lliures. L'orfebre en aquest cas és també Ramon Solvi vell.

El document X, datat a 28 de març de 1524, testimonia que s'estan obrant uns bordons per al servei litúrgic del clergat de la parròquia ciutadana de Santa Eulàlia amb la quantitat de seixanta unces de plata que ha rebut

⁶ Vegeu darrerament: LLOMPART, G. - ESTELRICH, J. - PARDO, J.M. - ALVARADO, J.: *Pere Terrencs i la seva taula de Sant Jeroni*. Palma, 1991. I encara, LLOMPART, G.: *Novedades de pintura medieval mallorquina (1980-1987)*. A "B.S.A.L." 43 (1987). En concret les pàgines 150-151 i 154-155.

⁷ LLOMPART, Gabriel: *La pintura medieval mallorquina*. Vol. I, pg. 163.

⁸ Disposam ara d'un llistat provisional cronològic dels argenters a l'obra de Joan Domenge Mesquida *L'argenteria sacra a les esglésies de Mallorca*. Palma, 1991. Pp. 159-174. En ella encara no apareixen Ramon Solvi ni Bartomeu Oller. Es pot suposar que el primer està relacionat amb Pere Joan Solvi que va treballar en els bordons de la Seu el 1496. Vegi's LLOMPART, Gabriel: *La fecha y circunstancias del arribo de los "rimmonim" de la catedral de Mallorca*. A "Sefarad" 30 (1970). Pg. 5.

l'argenter Gabriel Valleriola de l'obrer de dita comunitat parroquial Bernat de Juny, ciutadà de Mallorca. Tota la plateria de l'Edat Mitjana mallorquina està mostrant en primera fila creus processionals de les quals posseïm una relativa documentació i algunes peces (encara avui conservades) bastant notables. Els documents sobre bordons solen ésser més tardans encara que és prest per poder dir si en els segles XIII i XIV sols eren fets de fusta⁹.

Per acabar hi ha dos documents que es refereixen a organeria. El número I és un contracte de manteniment de l'orgue del convent del Carme signat per la comunitat amb l'organer Jaume Febrer (maig 1495) i que puja a 2 lliures anyals. Jaume Febrer devia ésser home força competent puix que va fabricar l'orgue del convent de Santa Catalina de frares predicadors de Barcelona¹⁰.

El Número II, d'altra banda, es refereix a un orgue que, per compte de l'abat del monestir de Santa Maria de la Real, es compromet a fabricar el fuster Esteve Sanxo, personatge encara desconegut però que ens dóna a entendre amb aquest document la variada gamma d'especialistes que s'amagava en aquests moments en el llistat a primera vista monòton del gremi de fusters. L'orgue en qüestió havia d'estar acabat per Pasqua de 1510 i havia d'assemblar-se al de l'església parroquial de Sant Jaume. L'abat promet donar per a la seva construcció la quantitat de 100 lliures.

Esperam tenir ocasió de donar compte altra vegada de més documents solts sobre la Història de l'Art mallorquí. Es tracta de sembrar documents a la bona de Déu. Després, el dia menys pensat, ens trobam amb una gavella, com ha succeït darrerament amb l'hermós llibret d'orfebreria medieval que ens ha escrit Joan Domenge i que ens ha editat José de Olañeta.

⁹ Gabriel Valleriola deu pertànyer a la família de Francesc Valleriola, plater, documentat el 1511. DOMENGE MESQUIDA, Joan: Op. Cit. Pg. 174.

¹⁰ També treballà en retauleria, com es pot veure en un document de 1489. Exhumat per Gabriel Llabrés i reproduït darrerament per LLOMPART. Gabriel *La pintura medieval mallorquina*. Vol. 4. Doc. núm. 350.

APENDIX DOCUMENTAL

I

1495, maig Ciutat de Mallorca

Contracte convingut entre els frares del monestir del Carme per una part i el mestre Jaume Febrer, organer, per l'altra, el qual es compromet de per vida mantenir condrets els orgues del dit monestir pel preu de 2 lliures anuals.

A.R.M., Prot C-241, folis 63v-64r.

Nos, frater Galcerandus Cassanya, in sacro eloquio professor, prior domus ac monasterii Beate Marie de Carmelo presentis civitatis Maioricarum, frater Petrus Reix lector, frater Michael Miró subprior, frater Steffanus Roig sacrista, frater Joannes Quintana, frater Petrus Casasnovas, frater Joannes Clar et frater Joannes Nasut, frates dicti monasterii et conventus capitulariter convocati et congregati sono campane et (...) more solito in claustro dicti monasterii gratis et scienter unanimiter ac concordēs constituimus et solvere promittimus vobis magistro Jacobo Febrer, organerio Maioricarum minorum, quolibet anno de tota vita vestra naturali videlicet a festo Ascensionis Domini proxime futuro ad unum annum, ex pacto dictas duas libras et ab inde quolibet anno in dicto festo de tota vita vestra naturali. Vos vero de tota vestra vita tencamini organa ecclesie dicti monasterii condirecta tenere et abta ab sonum, vestri propriis sumptibus missionibus et expensis, dum tamen sint dicte expense minus decem solidos, si vero contigerit maiores expensas decem solidorum per vos facere et exponere pro conservacione dictorum organorum nos omne id quidquid ac quantum fuerit ultra decem solidos vobis statim promittimus solvere. Et hec omnia promittimus omne exceptione cessante etc. sub pena omnium missionum etc. super quibus credatur etc. obligamus omnia bona dicti monasterii habita et habenda renunciamus largo etc. ad securitatem vestram largo. Ad hec, ego dictus Jacobus Ferrer organcrius Maioricarum, presens et acceptans gratis etc. promitto vobis dictis venerabilibus fratibus, organa de tota vita mea naturali tenere condirecta meis propriis sumptibus et expensis prout dictum est per vos superius omni exceptione cessante etc. sub pena omnium missionum etc. super quibus credatur etc. obligo omnia bona mea habita et habenda etc. largo etc.

Testes: Joannes Stale, cultor, et Mathias Posset, scriptor Maioricarum, in quorum presentia omnes predicti firmarunt.

II

1503, maig, 2. Ciutat de Mallorca.

Contracte signat entre els pintors Joan Desí, Gonçal Muntalegre i Joan Català, d'una part, i Bernat Amades i Vicenç Berenguer, sobreposats del gremi dels gerrers, de l'altra, pel qual els primers es comprometen a realitzar una imatge de la Santíssima Trinitat pel preu de 60 lliures a càrrec de la confraria dels gerrers.

A.R.M., Prot. C-224, folis 31-31v.

Die martis II mensis madii anno jam dicto MDIII.

Nos, Ioannes Desi, Gonsalbus Muntalegre et Ioannes Catala, pictores Maioricarum, gratis, quilibet nostrum in solidum, solemni stipulatione mediante, promittimus vobis Bernardo Amades et Vincencio Baranguer, gerreris Maioricarum presentibus, ac de consensu et voluntate et consilio expressis procerum seu seniorum in vestro officio circa talla electorum, presentem promissionem acceptantibus tanquam tamen suprapositis in presenti anno predicti vestri officii, videlicet quod, hinc ad festum sancti Ioannis iunii proxime venientis, trademus vobis dictis suprapositis, quandam ymaginem in qua erit sculpta Sanctissima Trinitas, nostris ac cuiuslibet nostrum propriis expensis, dempto tamen auro, quod nobis tradere tenemini vos vestris dicte confratrie missionibus ac expensis. Et quamquidem promissionem vobis facimus, prout et quemadmodum in quadam capitulatione, inter nos inhita latius continetur et prout etiam in quodam instrumento recepto per discretum Gabrielem Valls, notarium Maioricarum, sub die * mensis * anno a Nativitate Domini M * ad quod nos referimus latius continetur. Et quamquidem ymaginem vobis facimus seu depingimus pretio videlicet sexaginta librarum regalium Maioricarum minorum quas (...) emisse etc. Unde, renunciamus etc., facimus vobis bonum finem etc. Promittimus dictam ymaginem vobis tradere hinc ad dictum tempus etc. Omni exceptione etc. Sub pena etc. Supra quibus etc., obligamus quilibet in solidum bona etc. Renunciamus largo et foro etc., ad omnem vestri seu dicte confratrie securitatem etc. Ad hec, nos, dicti Bernardus Amades et Vincencius Baranguer, presentes et predicta acceptantes etc., promittimus vobis, dictis pictoribus, predictum aurum tradere, etc. El proinde obligamus bona dicte confratrie etc.

Testes: Ioannes Ferragut et Bartolomeus Vidal, parrochie de Incha habitatores, in quorum presentia dictus Muntalegre, Catala, Amades et Baranguer firmarunt.

III *

1506, gener, 8. Ciutat de Mallorca.

El brodador Desí es compromet a brodar els fresos d'una casulla per a la catedral de Mallorca pel preu de 100 lliures.

A.R.M., Prot. C-263, foli 1r.

Die jovis viii mensis januarii, anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo sexto.

Ego Desi brodador et civis Maioricarum gratis promitto vobis reverendis dominis Arnaldo de Santacilia, decretorum doctori, sacriste, et Gaspari Alberti, canonicis Maioricensis ac pro reverendo capitulo commissariis in hac re, fabricare *los fresos* cuiusdam casule que noviter facienda est in sede Maioricarum panni *brocat blanc* iuxta patronum michi traditum sive *la mostra* per centum libras monete Maioricarum, per vos michi solvendis, quod facere promitto et completum vobis tradere, hinc ad festum beatissime Virginis Marie mensis augusti proximi futuri, sub pena omnium missionum etc. Super quibus credatur etc. ac etiam sub pena L libras etc. pro quibus obligo omnia bona mea etc. largo (...) discretus Petrus Dezi presbiter eius frater qui promitto obligo, renuncio largo legi et franquesie Maioricarum etc. largo.

Testes honorabilis Gabriel Vequer, presbiter, domerius Sedis, et Huguetus Net, civis Maioricarum, in quorum presencia omnes firmarunt.

* Publicat anteriorment per Gabriel Llopart: "Bordadores medievales a Mallorca", a B.S.A.L. 37 (1979), pág. 22 a partir de la transcripció incompleta donada per JUAN MUNTANER BUJOSA "Para la historia..." a B.S.A.L., 32 (1961-1967) p.199.

IV

1506. Ciutat de Mallorca.

Contracte signat entre els jurats de la vila d'Algaida i el pintor Pere Terrencs pel qual aquest es compromet a dur a bon termini la realització d'un retaule per a Sant Honorat.

A.R.M., Prot. C-271, folis 1r-1v.

Capitollasió feta per fer lo retaulla de l'imatga de Nostra Dona de la [Ca]pella de Sent Honarat.

E primerament fonch conclòs e hordonat per lo honorable mossèn Johan Boscha, prevera e rector de la villa d'Elguayda, e los honrats Enthoni Sart e Pera Pujoll e Jacme Robí e Guilem Sart, manor, jurats de la dita villa l'any present, e los honrats en Bernat Coyll e Miquel Reus, obrés de la dita hobra, de una part, e lo honrat en Pera Terechs, pintor, fonch concordat que dit mestre pintaria un rataulla per lo imatga de dita capila, seguons una mostre, la qual nos ha liurada, per preu de L lliures, les quals li darian feta la dita obra, exseptat que fosen tinguts de donar lo dit rataulla obrat de fust e de qui avant estigués a libertat dels dits jurats e obrés dar-li moneda fins aut compliment la dita obra.

Primo, que en dit rataulla ha y esser pintats los set guoigs de Nostra Dona, axí como en dita mostre està debuxat, en què los campos del dit ratula an esser tots de (...) (...) (...) e lo boxells e totes les obres de taylla e tots los apòstollts e sants e santes vestits seguons la aperícia e ingeni confiam del dit bon mestre, collors or, exsur e totes fines e no sufestichades.

Item, som de cordi que si dit mestre faent dita obra estava en nasitat de moneda de deu ducats que li haian esser donats.

E més som de cordi que sia feta la dita obra a l'holi.

Item més, és estat concordat que feta la dita obra ab tot son compliment que los dits jurats e obrés sian tinguts aquell pagar planament e marquentívoll e de assò li ajan fer obliguasió a larguo modo e per lo senblant lo dit mestre sia tingut de donanar (*sic*) lo dit rataulla fet en la forma desús dit d'equí la primer vinent festa de Pascho a un any e de asò aja fer obliguasió larguo modo etc.

Dimenga que comptam xviii de abril any MD y sis fonch fermat contracta, en juy de la cort del senyor bisbe en Randa, per los desús dits jurats e obrés obligant tots si tant en béns propis com encare los béns universals de la villa d'Elguayda en dar, peguar an al desús dit mestre les dites L lliures en la forma desús espresade, obliguant etc., ranunciat etc. e lo dit mestre per lo senblant lo dit mestre a promès donar la dita obra en la forma desús desús (*sic*) spresada d'equí de la primer vinent festa de Nostra Dona del mes de aguost a un any. E asò atèyer e complir, obligua, tots sos béns en la forma e obliguacions desús dites etc.

V

1506, novembre, 17. Ciutat de Mallorca.

La confraria dels sastres lloga a Miquel Desí, brodador, una botiga amb sostre contigu, situada davant el monestir de Sant Domingo, per exercir-hi el seu ofici per nou anys i per la quantitat de quatre lliures.

A.R.M., Prot. C-262, folis 58r-59r.

Die mercurii xvii mensis novembris.

Nos Petrus Mas, clavarius et unus ex suprapositis confrarie sartorum, Bernardus Craspi, Gabriel Vidal etiam suprapositi dicte confrarie, Jacobus Enrich, Matheus Coll, Gabriel Morro, Gabriel Citges proceres, Joannes Terregoni, Bernardus Comes, Joannes Cardona, Gabriel Ripoll, Petrus Lops sartores et confratres dicte confrarie sartorum, gratis, utilitate predictae comunitatis promittimus, locamus et arrendamus vobis, honorabili Michaeli Desi brodadorii presenti etc. quandam botigiam unacum quodam (...) sive *sostre* eidem contiguo, de pertinenciis domorum dicte comunitatis, et hoc ad opus vestri officii, que quidem domus, scituate sunt intus presentem civitatem Maioricarum, ante monesterium Sancti Dominici, ad tempus videlicet novem annorum a die xxii presentis mensis in posteris computandorum precio videlicet seu loguerio quatuor libras pro quolibet dictorum novem annorum solvendatis prout moris est intrata cum exitu.

Est tamen verum quod ego dictus Mas habui et recepi tres libras prorata presentis et currentis anni cum restantes viginti solidos ego dictus Mas habere debeo infra presentem annum mee clavarie. Est tamen actum inter nos et vos, dictum Desi, quod, durante dicto tempore dicte locationis, non possimus nos a dicta botigia vos extraere nech pro vendicione nech pro alia locacione nisi pro usu proprio dicte comunitatis, et vos, illam non possitis deserere durante dicto tempore, pro quacumque empicione vel conducione, et hoc sub pena viginta quinque libras pro medietate fischo et pro alia parti parenti etc. Inqua est aliud pactum quod vos possitis et valeatis pro melioramentis in dicta botigia ponere usquam ad summam quinquaginta solidorum quos promittimus in ultimo anno in compotum suscipere. Nos vero promittimus solvere sine damno vestro omnia censualia ad que dicte domus tenentur. Et sic promittimus per dictum tempus facere, habere, tenere, etc et teneri de eviccione, etc. El pro inde obligamus bona dicte comunitatis etc. Ad hec, ego, dictus Desi, presens et acceptans, gratis etc. promitto ut supra etc. nec non dictas quatuor libras solvere prout superius continetur etc. omni exceptione etc. sub pena etc. super quibus etc. oblige bona etc. renuncio largo etc.

Testes: venerabilis Bartolomeus Orel, presbiter, et discretus Gabriel Riera, cansidicus, in quorum presencia dicti Mas, Craspi, Vidal, Anrich, Coll, Morro, Tarragoni ac Desi firmarunt. De firma autem dicti Lops qui firmavit die jovis xviii presentis mensis fuerunt testes: discretus Franciscus Domingo, clericus, el Petrus Bertran, ortolanus. De firma antem dicti Ripoll, qui dicta die jovis firmavit, fuerunt testes: Antonius Raffal, curritor, et Antonius Figuera, nuncius.

VI

1510, maig, 7. Ciutat de Mallorca.

Contracte signat entre l'abat de La Real i el fuster Esteve Sanxo qui es compromet a construir un orgue per al dit monestir pel preu de 100 lliures.

A.R.M., Prot. C-259, folis 9v-11r.

Die martis vii, mensis maii.

Nos, frater Jacobus Sado, abbas monasterii de Regali, ex una, et Steffanus Sanxo, fusterius Maioricarum, in et super fabrica organorum fiendorum in ecclesia predicti monasterii de Regali gratis etc. facimus et inhimus capitula in lingua vulgari nostra concepta tenoris sequentis:

Capitulació feta per mi, Johan Fageda, prevere, entre mestre Steva Sanxo e lo reverend senyor abbat de La Real per una orga dit Senyor abbat fa fer a dit Steva Sanxo per la sglésia de La Real.

Primo, se obliga mestre Steve Sanxo en fer un orgue de deu palms, scituat en lo front del cor, es sonarà de part de dintra al cor ab smortiment en loch de trona, com stava lo de Sanct Jacme abans, fet a cinch castells, com la mostra mestre dit Steva Sanxo a mostra a sa senyoria.

Item més, se obliga dit Steva fornir-lo, so és, lo devanter joch dobler major, so és, quorante cinch taulas entre (...) molls e taulas planes, so és, lo devanter d'astany canó per present seran flautes d'astany e après fornir-lo de mixtura, so és, de plom dita mixtura *ut moris est* e ha de fornir-lo contra punt sis canons per punt comprès lo principal d'astany, so és, lo contra punt sis canons per punt comprès lo principal d'astany, so és, lo devanter (...) dits sis canons per punt de mig joch en amunt qui és dit contrapunt e lo restant en avall en ves la contra major enirà disminuït de mixtura a coneguda del mestra segons requer dit contrapunt.

Item més, sonarà dit orga ab tres mutacions, so és flautes de stany lo devanter e l'orga tot mixturat a sis canons per punt e més la mixtura d'altra part que parran unas ninfetas que seran per tot tres registres.

Item més, se obliga dit mestre Steva en donar tot lo master, so és, fusta, stany, plom, cuyros per manxas, aludes e tot l'altra master per dit orga excepto pintar e tela per las portas de dit orgue.

Item, som de acort yo e mestre Steva ja dit que yo li tench de donar per fer dit orga, segons demunt és contengut, cent lliures. Las pagas se donaran segons àrbitre de l'abbat.

Item, més promet dit mestre Steva haver acabat dit orga a la Pasqua primer vinent que serà en lo present any de 1510.

Item, obliga dit mestre Steva en acabar dits òrgans tots sos béns, specialment unas casas qui stan en lo carrer de Sanct Johan, al costat de mossèn Palou, e en assò ferme se muller.

Quequidem capitula predictae partes promittimus altera alteri servare, tenere et complere sub obligationes omnium bonorum dicti monasterii et dictus Steffanus Sanxo et uxor sua omnia eorum bona. Renunciamus largo et foro legique etc. et dicta velleano.

Testes: frater Franciscus Morales, monachus dicti monasterii, et discretus Jacobus Romaguera, notarius Maioricarum, in quorum presencia predicti reverendus abbas et Steffanus Sanxo firmarunt.

VII

1511, maig, 6.

Contracte signat entre fra Francesc Oranell, comanador del monestir de la Mercè de la Ciutat de Mallorca, d'una part, i Raimon Solvi i Bartomeu Oller, argenters, de l'altra, pel qual els esmentats argenters es comprometen a realitzar una creu de plata per a aquest monestir.

A.R.M., Prot. C-269, folis 175-176

Die martir VI mensis maii, anno a Nativitate Domini MDXI.

Nos, frater Franciscus Oranell, commendador monasterii beate Marie de Mercede, civitatis Maioricarum, parte ex una, et Raymundus Solvi et Bartolomeus Oller, aurifabri Maioricarum, parte ex altera, gratis convenimus et paciscimur inter nos super quandam crucem argenti quam ad opus ecclesie, vos, dicti aurifabri, construere debeatis in hunc qui sequitur modum:

Et primo, quod vos, dicti aurifabri, facietis dictam crucem argenti, iuxta patronum et forga quam, in presentia notarii infrascripti et testium, ego dictus commendator ostendo vobis, excepto pede dicte crucis quem facietis ad vestri libitum, et est dictus patronus seu forga, quam ego vobis ostendo, figuris sequentibus ornata, videlicet, quod, in una parte erit figura ymaginis Domini crucifixi cum quatuor evangelistis hinc inde et, ex alia parte, ymago beate Virginis Marie in medio et, hinc et inde, ymages sanctorum Cosme et Damiani, ex altera, Sancte Lucie sursum, Sancti Gerorgii inferius.

Item, erit dicta crux ponderis decem marcorum argenti vel circa, quod argentum dictus commendator eis tradere teneatur.

Item, est in pactum quod, is dicta crux erit perfecta alba pro festo Sancti Iohannis mensis junii proximi, quod dictus commendator eis solvere ac tradere teneatur, pro laboribus eorum, manuum eorum et aliis, triginta et duas libras, et, si non erit perfecta pro dicto festo, eis solvere teneatur triginta libras tantum, ex pacto.

Item, est in pactum quod, pro dicto pretio dicte mercedis sine aliqua alia, dicti aurifabri teneantur dictam crucem deaurare, ex auro per dictum commendatorem eis dando quotiescumque per dictum commendatorem dictum aurum fuerit eis datum.

Item, est in pactum quod, hinc ad festum sancti Iohannis dicti mensis junii, dictus commendator nihil teneatur eis tradere, pro dictis eorum laboribus, manuum eorum et aliis, et, post festum Sancti Iohannis mensis junii proximi, qualiter septimana tunc sequenti, dictus commendator eis solvere teneatur viginti solidos, donec de dicto pretio sint soluti et satisfacti dicti aurifabri. Promittimus habere ratum, etc. Obligamus bona, etc. Et ego, Rafael Arnau, flassaderius, socer dicti Bartolomei Oller, presens hiis omnibus, gratis, precibus et amore dictorum Raymundi Solvi et Bartolomei Oler, generi mei, fide iubeo vobis, dicto commendatori, pro dictis aurifabris,

in toto argento quod eis tradetis, predicta cruce facienda, et promitto vobis quod dictum argentum vobis custodietur et in dicta cruce ponetur, aliter illud, una cum illis et sine eis, principaliter et in solidum, me ogligo restituere, omni dilatione, etc. Et sub pena, etc. supra quius, etc. Credatur, etc. Obligo bona, etc. Rerum largo modo, etc. Et foro, etc. nec non legi et franquesie Maioricarum de principali prius conveniendo.

Testes: Bartholomeus Nebot, textor lane, et Guillelmus Scales, parator Maioricarum, in quorum presentia omnes firmarunt.

VIII

1511, setembre, 22.

Els argenters Raimon Solvi i Bartomeu Orell fan entrega al comanador i frares del monestir de la Mercè d'una creu de plata que s'havien compromès a obrar per al dit monestir.

A.R.M., Prot. C-269, folis 192v-193

Die lune XXII mensis septembris, anno predicto MDXI.

Nos, frater Ludovicus Lagostera, magister in Sacra Pagina, commendator, frater Christoforus Labres vicarius monasterii beate Virginis Marie de Mercede, frater Laurentius Ferrer, frater Anthonius Fuster et frater Jacobus Vivo presbiteri, Anthonius Mager professus, maiors pars fratrum dicti monasterii, convocati ad sonum campane, more solito, ad huius actus firmitatem, gratis confitemur et recognoscimus vobis, Raymundo Solvi et Bartolomeo Oller, aurifabris Maioricarum, quod dedistis et tradidistis nobis quandam crucem argenti quam construere debebatis, ut constat, mediante instrumento facto et firmato, in posse notarii infrascripti, sub die VI mensis maii anno presenti et infrascripto, excepto quod teneamini facere et tradere adhuc in dicta cruce *les bandes* argenti et etiam teneamini facere et tradere omnes *tatxes* argenti quae necessarie sunt ad confirmandum *sive per clavar* dictam crucem, et nos, dicti commendator et fratres, exolvimus vobis dictas trigintas duas libras, vobis debitas, in tanto olco, ad rationem trium solidorum pro quartano, et liberamus fideiussionem per vos datam videlicet Rafaelem Arnau flassaderium promittimus habere ratum et obligamus bona etc., volentes dictam fideiussionem cancellari, etc.

Ad hec, nos, dicti Raymundus Solvi et Bernardus Oller, hiis presentes, gratis promittimus omnia predicta attendere et dictas *bandes* quas ego dictus Raymundus Solvi tenebo et etiam *les tatxes* tradere et *clavar*, cum vos dictus commendator volueritis, seu si volueritis tradere argentum illarum, nec non confitemur, a vobis, habuisse et recepisse dictas XXXII libras in tanto oleo, per vos, nobis, tradito, ad rationem trium solidorum pro quartano. Promittimus habere ratum, etc. oglibamus bona etc. quilibet eorum in solidum.

Testes: Bernardus Botellas, agricultor, Petrus Barceló et Berardus Angles, tragerii, in quorum presentia omnes firmarunt.

IX

1512, maig, 3.

Contracte signat entre el comanador del monestir de la Mercè i els sobreposats de la confraria del Sagrat Cos de Jesús, per una part, i Raimon Solvi, argenter, per l'altra, pel qual el dit argenter es compromet a obrar una custòdia de plata daurada per a aquella confraria.

A.R.M., Prot. C-269, folis 213-214

Die lune III mensis maii anno a Nativitate Domini MDXII.

Nos, frater Ludovicus Lagostera, magister in Sacra Pagina, ordinis Beate Virginis Marie de Mercede, commendator monasterii dicte beate Virginis in civitate presenti Maioricarum et Iulianus Llull et Rafael Girard, paratores pannorum Maioricarum, suprapositi confratrie Sacri Corporis Domini Nostri Iesuchristi, in dicta ecclesia facta, et habentes ad infrascripta peragenda plenum posse pro determinatione consilii dicte confratrie, parte ex una, et Ráymundus Solvi, aurifaber Maioricarum, parte ex altera, gratis et scienter pasciscimur et convenimus inter nos in et supra quadam custodia argenti deaurati, ubi reponi debet sacrum Corpus Domini Nostri Iesuchristi in hunc qui sequitur modum:

Et primo, est in pactum inter nos deductum, quod, vos, dictus Raymundus Solvi faciatis et fabricetis dictam custodiam argenti deauratam, eo modo et forma qua vobis ostensum est, iuxta *forgam* papiream vobis traditam et depictam, multatis illis quae per nos vobis dicentur.

Item, est in pactum, quod vos faciatis dictam custodiam pandens novem vel decem marcorum argenti marchati.

Item, est in pactum, quod hinc ad festum Corporis Christi exclusive, vos dictus Raymundus Solvi, teneamini tradere nobis factum fabricatum et perfectum *lo vericle*, tale quale debet stare engastatum, iuxta *la mostra*, pro quo *vericle* incipiendo, pro principio solutionis dicte custodie, damus et tradimus, vobis, decem libras monete Maioricarum, in presentia nostri et testium infrascriptorum, de quibus, nobis fecistis albaranum, manu vestra.

Item, est in pactum, inter nos deductum, quod nos demus et exsolvamur vobis profecto opere predicto, tres libras monete Maioricarum, pro quolibet marco argenti, ita videlicet, quod, si est dicta custodia ponderis decem marcorum argenti, nos teneamini dare, vobis, pro laboribus manuum vestrarum, triginta libras et plus aut minus iuxta pondus eius, et hoc ultra argentum et aurum pro operando et pro deaurando, quod daturi sumus vobis.

Promittimus habere ratum etc., obligamus alter alteri bona etc., rerum largo modo etc., et foro, etc.

Ad hec, ego, Ioannes Ametller, parator Maioricarum, hiis presens, gratis etc., constituo me fideiussorem et principalem responsorem pro dicto Raymundo Solvi, in promissis, et promitto vobis, dictis magistro Ludovico

comendatori et suprapositis, quod dictum argentum per vos dandum et tradendum ac etiam pretium vobis custodietur et opus predictum fiet et pro hiis obligo bona etc., rerum largo modo etc. et foro, etc., nec non legi et franquesie Maioricarum de principali prius conveniendo.

Testes: honorabilis Iohannes Puig, mercator, et Iohannes Verger, parator Maioricarum, in quorum presentia omnes firmarunt.

Cancellatum fuit predictum instrumentum de voluntati Bernardi Oriol paratoris, Martini Vilanova basterii, Peroti Rebassa textoris lane, suprapositorum anno preterito, Damiani Vensala sutoris, Antonio Bauló sarrierii et Bartolomeo Nogueret suprapositorum anno presenti dicte confraternitatis, die videlicet dominica XX mensis junii, anno MDXVIII, presentibus pactis ad hec vocatis, Michaele Crespi et Petro Avella, paratoribus Maioricarum cum facultate et gracia redimendi.

X

1524, març, 28

Sobre uns bordons de plata per a l'església de Santa Eulàlia.

A.R.M., Prot. C-248, foli 13.

Die lune XXVIII marcii.

Nos, Gabriel Vallariola, argenterius Maioricarum, Onofrius Colli, apothecarius, Joannotus Selva et Joannotus Torres, argenterii Maioricarum, gratis etc., omnes nos predicti, confitemur me, predictum Gabriellem tenere, a magnificis operariis fabrice ecclesie Sante Eulalie, sexaginta uncias argenti pro faciendo et operando duos *bordons* pro dicta ecclesia, quos hactenus non perfeci, licet verum est illas ego habuerim, una cum tribus ducatis auri, quas et quos, vobis, magnifico Bernardo de Junio, civi Maioricarum, uni ex dictis operariis, presenti, nomine omnium predictorum, promitto restituere et tornare ad omnes vestras voluntates, omni exceptione cessante etc. Sub pena omnium missionum, etc. Supra quibus credatur, etc. Obligamus quibusquidem, nostrum, in solidum, omnia bona nostra, etc., ex pacto personas nostras, etc. Rerum largo modo et foro legique, etc. Ad omnem securitatem fabrice dicte ecclesie Sancte Eulalie.

Testes: Petrus Monserrat, cultor, et Geronimus Massot, parator Maioricarum, in quorum presentia omnes predicti firmarunt.